

PAKENDITEATMIK

Lühiülevaade pakendi-
ja pakendijäätmealastest õigusaktidest
ning selgitusi nende nõuete täitmiseks

Eessõna

Õeldakse, et banaanikoor on looduse loodud pakendeist kõige täiuslikum. See kaitseb "toodet" hästi, seda on kerge eemaldada ja lihtne ümber töötada – muutub kiiresti mullaks. Kahjuks annab loodus sellise pakendi harva kaasa ja tööstuslikult ei ole seda veel suudetud valmistada.

Ununema hakkab aeg, mil poest heeringat ostma minnes tuli pakkimiseks vana ajaleht kaasa võtta. Pigem elame ajal, kus iga kaubaühikuga saab tarbija kaasa ka pakendi, mis tihti ei olegi hädavajalik. Mõnikord võib pakendit olla suisa rohkem kui kaupa. Nii tekitame järjest enam pakendijäätmeid, mida seniajani peajaslikult prügilatesse ladestame. Hea muidugi, kui see looduse otsese prügistamise asemel üldse prügilasse jõuab. Eesti kuulub juba täna arenenud maailma ja ka pakendijäätmeid tekib meil aasta-aastalt üha rohkem. Täna tekib Eestis pakendijäätmeid alla 100 kg elaniku kohta aastas. Samas teame, et Euroopa mõneski riigis tekib juba praegu aastas ligi 300 kilogrammi pakendijäätmeid elaniku kohta, nii et arenguruumi on meil veel küllalt. Samas on naaberriik Soome sama näitaja poolest Eestiga ühel tasemel, kuigi elatustase on seal meie omast märgatavalt kõrgem. Hästi korraldatud pakendi ja pakendist tekkinud jäätmete käitlussüsteem aitab seega pakendijäätmekoguseid kontrolli all hoida ning pakendijäätmeid taaskasutada.

Pakendijäätmete taaskasutamise korraldus vajab Eestis kiiret arendamist. Tuleb tunnistada, et see johtub otseselt ka Euroopa Liidu nõuetest. Just neid nõudeid silmas pidades on olukord Eestis praegu üsna nukker, 2001. aastaks kavandatud 50-protsendine taaskasutustase jäigi vaid sooviks, sest loodeti liiga palju tootjate vabatahtlikule tegutsemisele. See lootus ei täitunud ja nüüd ei ole enam jäänud aega pikalt atra seada. Riigikogus 2004. aasta kevadel vastu võetud uue pakendiseaduse olulised rakendussätted jõustuvad 2005. aasta jooksul. Sellest tulenevalt on hädavajalik luua ja tegutsema panna taaskasutusorganisatsioonid, kellele ettevõtted saaksid oma pakendijäätmete tagasivõtmise- ja taaskasutamise kohustuse üle anda. Neid organisatsioone peaks olema vähemalt kaks, üks tagatisrahaga maksustatud joogipakendi ja teine muu segapakendi tarvis. Välistatud ei ole ka konkureerivad süsteemid, kui pakendiettevõtjad neid soovivad ja organisatsioonid on võimelised täitma seadusest tulenevaid ülesandeid.

Samas vajab Eestis põhjalikku tutvustamist teistes Euroopa Liidu liikmesriikides juba mõnda aega toiminud pakendi ja pakendijäätmete kogumis- ja taaskasutussüsteem, mis tugineb sarnastele majanduslikele ja regulatiivsetele meetmetele. Käesoleva pakenditeatmiku eesmärk ongi anda lühiülevaade pakendi- ja pakendijäätmealaste õigusaktide uutest nõuetest ning jagada selgitusi nende nõuete täitmiseks. Väljaanne on mõeldud eelkõige pakendiettevõtjatele, kes peavad arvestama pakendialaste õigusaktide nõudeid oma igapäevategevuses. Teavet ja juhiseid pakutakse ka kohalike omavalitsuste ja keskkonnaametnikele, jäätmekäitlejatele ning laiemale üldsusele.

Tarbimisühiskonnas elades ja üha rohkem tarbida soovides tuleb kahtlemata muuta oma harjumusi. See aeg, kui heeringat ostma minnes tuli vana ajaleht kaasa võtta, jääb mälestustesse.

Teatmikust selgub seegi, et banaanikoort ei saa seaduse tähenduses pakendiks pidada, sest banaanipuu ei ole tootja.

Peeter Eek

Keskkonnaministeeriumi jäätmeosakonna juhataja

Sisukord

1	Pakendi- ja pakendijäätmealased õigusaktid	4
2	Pakend – mis see on?	7
2.1	Pakend	7
2.2	Pakendiliigid ja -materjalid	8
2.3	Pakendile esitatavad nõuded	9
2.4	Pakendi märgistamine	9
3	Pakendialane teabesüsteem	11
4	Pakendi ja pakendijäätmete kogumise ja taaskasutamise korraldamine	12
4.1	Osapooled ja nende rollid	12
4.2	Tagasivõtu- ja taaskasutuskohustuse täitmise võimalused	14
5	Majandusmeetmed	16
5.1	Kogumis- ja taaskasutuskohustus	16
5.2	Tagasivõtmise kohustus	16
5.3	Tagatisraha	17
5.4	Pakendiaktsiis	17
6	Kogumissüsteemide kirjeldus	20
6.1	Segapakendi kogumissüsteem	20
6.2	Tagatisrahasüsteem	22

Koostaja: Harri Moora

Keeletoimetaja: Mailis Moora

Säästva Eesti Instituut (SEI-Tallinn)

www.seit.ee

KESKKONNAMINISTEERIUM

Trükise väljaandmiskulud kattis Keskkonnaministeerium.

Kujundus ja trükk: AS Triip

Trükitud ümbertöödeldud paberile looduslike õlide ja vaikude baasil valmistatud värvidega ©Triip 2005

I Pakendi- ja pakendijäätmealased õigusaktid

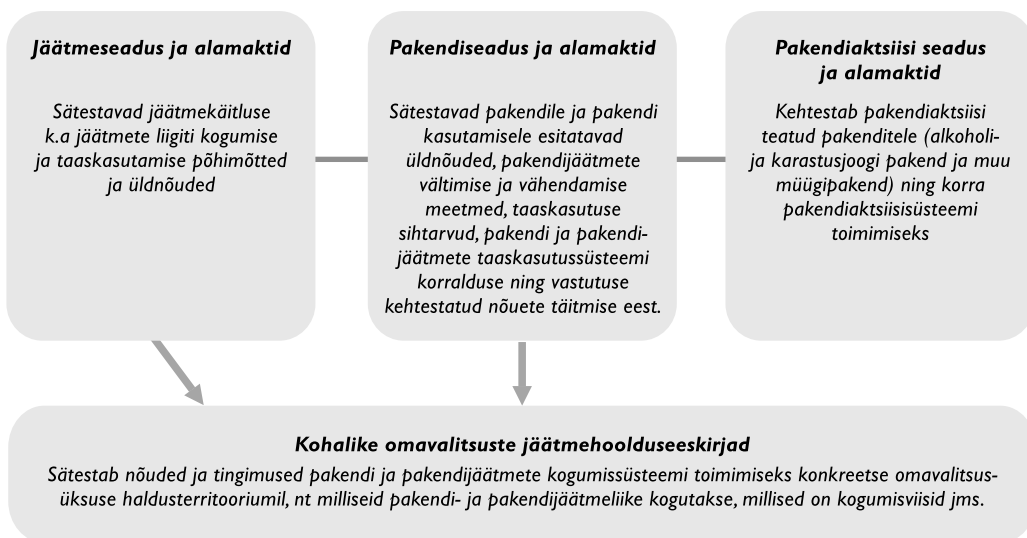
EÜ Nõukogu jäätmedirektiivi 75/442/EMÜ põhimõtted on üle võetud 28. jaanuaril 2004. aastal vastu võetud **jäätmeseadusesse** (RT I 2004, 9, 52; 30, 208) ja selle alamaktidesse. Uus jäätmeseadus asendas 1998. aastal vastu võetud jäätmeseaduse. Jäätmeseadus reguleerib pakendijäätmete käitlemist niivõrd, kuivõrd see ei ole reguleeritud pakendiseadusega.

4. detsembril 2002. aastal kiitis Riigikogu heaks "**Üleriigilise jäätmekava**" (RT I 2002, 104, 609). Jäätmehoolduse kavandamiseks ja arendamiseks regionaalsel ja kohalikul tasandil on koostatud **maakondade ja kohalike omavalitsusüksuste jäätmekavad**. Jäätmekavad ei sätesta konkreetseid nõudeid jäätmete, sh pakendijäätmete kogumise ja taaskasutamise kohta, küll aga sisaldavad need üldjuhul pakendijäätmete liigiti kogumise ja taaskasutamise arendamist kirjeldavat alapeatükki. Kui üleriigiline jäätmekava määratleb üldised eesmärgid ja pakendijäätmete taaskasutusmäärad ning vahendid ja meetmed eesmärkide saavutamiseks, siis maakonna ja eriti kohaliku omavalitsuse jäätmekava peab andma detailse

ülevaate olemasolevast jäätmekäitlusolukorrast ning kavandatava pakendijäätmete kogumis- ja taaskasutussüsteemi korraldusest ja väljaarendamisest, samuti seatud eesmärkide saavutamise vahenditest ja meetmetest, eeldatavast maksumusest ja tähtaegadest. Kõikidel ettevõtetel tasub seega olla kursis oma tegevuskoha jäätmekavaga, et teada, milline on rakendatav jäätmekäitlussüsteem k.a pakendi ja pakendijäätmete kogumissüsteem ning olla valmis ka oma tegevust selles suunas arendama.

Pakendile ja pakendi kasutamisele esitatavad üldnõuded, pakendijäätmete taaskasutuse eesmärgid, pakendi ja pakendijäätmete kogumis- ja taaskasutussüsteemi korralduse nõuded ning vastutus kehtestatud nõuete täitmata jätmise eest on sätestatud kahe seadusega:

- **Pakendiseadus** (RT I 2004, 41, 278; 89, 611) võtab üle põhimõtteid ja nõudeid, mis on sätestatud Euroopa Parlamendi ja EL Nõukogu direktiiviga 94/62/EÜ pakendi- ja pakendijäätmete kohta (edaspidi EL pakendidirektiiv).

- **Pakendiaktsiisi seadus** (RT I 1997, 5/6, 31; 1999, 54, 583; 2000, 59, 381; 2001, 88, 531; 2003, 88, 591; 2004, 24, 165; 89, 611) kehtestab teatud pakenditele ja pakendimaterjalidele pakendiaktsiisi.

Nõuded ja tingimused pakendi- ja pakendijäätmete kogumis- ja taaskasutussüsteemi kohta kehtestab peale nimetatud seaduste ka **kohaliku omavalitsuse jäätmehoolduseeskiri**. Jäätmehoolduseeskiri määrab kindlaks, kuidas toimib pakendi ja pakendijäätmete kogumis-süsteem konkreetse omavalitsusüksuse haldus-territooriumil, milliseid pakendi- ja pakendijäätmeliike kogutakse, millised on kogumisviisid jms.

Pakendiseaduse alamaktid

Uue **pakendiseaduse** võttis Riigikogu vastu 2004. aasta 21. aprillil, asendades sellega 1995. aastal vastu võetud seaduse. Eelmise pakendiseaduse põhjaliku muutmise tingis vajadus luua õiguslikud alused pakendi ja pakendijäätmete üleriigilisele kogumis- ja taaskasutussüsteemile ning süsteemi toimimiseks vajalike majandusmeetmete (tagasivõtmise kohustus, tagatisraha ja pakendiaktsiisi) rakendamisele, samuti nõue viia seadus täielikku kooskõlla pakendidirektiiviga ning teiste Euroopa Liidu pakendi- ja pakendijäätmealaste õigusaktidega.

Seadus sätestab pakendile ja pakendi kasutamisele esitatavad üldnõuded, pakendi ja pakendist tekkivate jäätmete vältimise ja vähendamise meetmed, pakendi ja pakendijäätmete taaskasutussüsteemi korralduse ning vastutuse kehtestatud nõuete täitmise eest. Peale selle kehtestab seadus pakendijäätmete taaskasutamise sihtarvud (vt pkt 5.1).

2004. aasta 14. detsembril vastu võetud **pakendiaktsiisi seaduse, pakendiseaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seadusega** täpsustati taaskasutusorganisatsioonile akreditee-

rimise nõudeid ja muudeti tagasivõtmise kohustuse jõustumise ja tagatisraha kehtestamise tähtaegu (mõlemad kohustused jõustuvad 1. mail 2005. aastal).

Pakendiseaduse alamaktid

- Vabariigi Valitsuse 26. novembri 2004. aasta määrus nr 346 "**Riikliku pakendiregistri põhimäärus**" (RT I, 2004, 83, 561) kehtestab pakendiregistri uue põhimääruse ja andmete esitamiseks vajalikud registrikaardi vormid. Varem kehtinud põhimäärusega võrreldes on pakendiregistril kohustus koondada registrisse ka andmed, mis on seotud raskmetallide sisaldusega pakendimaterjalis, ning pakendi taaskasutamise aruanded, mis esitatakse pakendiaktsiisi seaduse alusel.
- Vastavalt pakendiseadusele (§ 21 lg 5) kehtestatakse **keskkonnaministri määrusega** õlle, vähese etanoolisisaldusega alkohoolse joogi ja karastusjoogi klaasist, plastist ja metallist ühekorra- ja korduskasutus-pakendile **tagatisraha suurused**.
- Vastavalt pakendiseadusele tuleb pakendile, millele on kehtestatud tagatisraha, kanda **tagatisraha suuruse märgistus**. Tagatisraha suuruse märgid kehtestatakse **keskkonnaministri määrusega** (pakendiseaduse § 23 lg 6).

Pakendiaktsiisi seadus ja alamaktid

Pakendiaktsiisi seadus võeti vastu 1996. aastal. Aastatel 1999–2004 on pakendiaktsiisi seadust mitu korda muudetud. Pakendiaktsiisi seadus jõustus alkoholipakendi osas 1997. aasta 1. märtsil ning karastusjoogipakendi osas 1998. aasta 1. detsembril. Nii oli siiani pakendiaktsiisiga maksustatud Eestis täidetud, imporditud ja taassisseveetud alkoholi- ja karastusjoogipakend. Ettevõtte on vabastatud

aktsiisist, juhul kui ta kogub ja taaskasutab pakendeid seaduses ettenähtud määral, või muudel seaduses nimetatud juhtudel.

2004. aasta 14. detsembril vastu võetud **pakendiaktsiisi seaduse, pakendiseaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seadusega** täiendati pakendiaktsiisiga maksustatavate pakendiliikide loetelu (laiendati pakendiaktsiisi muudele müügipakenditele), täpsustati aktsiismaksust vabastuse saamise tingimusi ja vastavaid taaskasutusmäärasid ning muudeti pakendiaktsiisi määrasid.

Täpsem ülevaade pakendiaktsiisi seaduse nõuetest ja viimastest muudatustest on esitatud peatükis 5.4.

Pakendiaktsiisi seaduse alamaktid

- Keskkonnaministri 11. veebruari 1997. aasta määrus nr 9 **"Pakendimaterjali määramise korra kinnitamine"** (RT I 1997, 25, 146) sätestab nõuded, millest tuleb juhinduda pakendimaterjali määramisel.
 - Rahandusministri 7. märtsi 1997. aasta määrusega nr 24 **"Eesti kaupade nomenklatuuri rubriikide, millesse kuuluvad karastusjoogid, kinnitamine"** (RTL 1997, 40, 219) on kinnitatud jookide nimekiri, mida loetakse karastusjookideks pakendiaktsiisi seaduse mõistes.
 - Keskkonnaministri määrusega kehtestatakse **pakendi taaskasutamise määra arvutamise ja pakendi massi määramise kord**, mis sätestab nõuded, mida tuleb arvestada pakendi taaskasutamise määra arvutamisel, ning juhised pakendi massi arvutamiseks.
 - Rahandusministri 17. veebruari 1997. aasta määrusega nr 20 **"Aktsiisideklaratsiooni vormi kinnitamine"** (RTL 1997, 35, 193) on kinnitatud aktsiisideklaratsiooni vorm, mis aktsiisi maksval ettevõttel tuleb täita ning esitada Maksu- ja Tolliametile.
- Muud praegu veel kehtivad pakendiaktsiisi seaduse alamaktid:
- Keskkonnaministri 6. märtsi 2001. aasta määrus nr 13 **"Pakendi taaskasutamise tõendi vormi kehtestamine"** (RTL 2001, 37, 506; 2004, 55, 923). Pakendi taaskasutamise tõend on kuni 7. jaanuarini 2005 kehtinud redaktsiooni kohaselt aktsiisivabastuse aluseks olev dokument. Alates 1. jaanuarist 2005 enam tõendeid ei väljastata ja aktsiisivabastus on kõigil ettevõtetel, kes taaskasutavad pakendit seaduses ettenähtud määral. Ettevõttele, kellele on pakendi taaskasutamise tõend väljastatud enne 1. jaanuari 2005, kehtib aktsiisivabastus tõendil märgitud tingimustel ja määrade ulatuses kuni tõendil näidatud kehtivusaja lõpuni, kuid mitte kauem kui 1. jaanuarini 2006.
 - Keskkonnaministri 17. augusti 2004. aasta määrus nr 103 **"Pakendi taaskasutamise aruande vormid"** (RTL 2004, 116, 1811). Ettevõtte, kellele on väljastatud pakendi taaskasutamise tõend, on kohustatud esitama nimetatud määrusega kehtestatud vormi kohase pakendi taaskasutamise aruande. Aruanne tuleb esitada Keskkonnaministeeriumile iga aasta 15. veebruariks. Enne 1. maid 2004 väljastatud tõendite puhul tuleb aruanne esitada tõendile märgitud ajal.

2 Pakend – mis see on?

Pakendid ja nendest tekkivad jäätmed on jäätmemahu suurenemise üks olulisi tegureid. Näiteks moodustavad pakendijäätmed ligikaudu 25–30% olmejäätmete kogumassist (mahuliselt isegi kuni 60%). Samas ei ole tänapäevane elukorraldus mõeldav ilma pakenditeta. Pakend kaitseb kaupa teekonnal tootjast tarbijani, aitab säilitada toote omadusi, võimaldab kaupa majanduslikult otstarbekalt vedada ja ladustada ning lihtsustab kauba käsitsemist. Pakend kaitseb kaupa ka kahjuliku keskkonnamõju eest ning mõne kauba puhul (nt kemikaalid, naftasaadused, pesuained) ka keskkonda kauba eest. Pakendile kantakse teave selles sisalduva toote koostise, säilivuse ja valmistaja kohta ning muid asjakohaseid andmeid (nt ohumärgistus ja kasutusjuhendid), mis aitavad ostjal valikuid teha ning kaupa õigesti ja ohutult käsitseda ja kasutada. Pakendil on tähtis roll ka kauba esitlemisel ja reklaamimisel.

2.1 Pakend

Pakendi puhul on oluline, et kõik osalised (nt ametkonnad, pakendiettevõtted, tarbijad) saaksid pakendi tähendusest aru ja seda nii siseriiklikult kui rahvusvaheliselt. Vajadus aru saada, kas tegu on pakendiga või mitte, tuleneb sellest, et kõik riigid on kehtestanud teatud nõuded pakendile ja pakendijäätmete käitlemisele. Seega on oluline teada, kas tegu on pakendiga seadusega kehtestatud mõistes, ning millised on nõuded pakendile ja pakendijäätmete käitlemisele.

Pakendi mõiste on sätestatud EL pakendidirektiivis ning on üle võetud ka pakendiseadusesse (vt pakendiseaduse § 2).

Pakendiseaduse kohaselt on **pakend** mis tahes materjalist valmistatud toode, mida kasutatakse kauba, toormest kuni valmiskaubani, hoidmiseks, kaitsmiseks, käsitsemiseks, kätetoimetamiseks ja esitlemiseks kogu tsükli vältel tootjast tarbijani. Pakendiks loetakse ka samal eesmärgil kasutatavad ühekorratooted.

Mõnel juhul on raske otsustada, kas tegemist on toote lahutamatu osa või pakendiga. 2004. aasta veebruaris vastu võetud pakendidirektiivi täiendamise direktiivis 2004/12/EÜ on antud sellekohased selgitavad näited.

Pakend on maiustusekarp, CD-karpi ümbritsev kile, müügikohas täitmiseks mõeldud pakend, nt paber- või plastkandekotid, ühekorrataldrikud ja -tops, õhuke nakkekile, võileivakotid, alumiiniumfoolium, toote küljes rippuvad või tootele kinnitatud etiketid. Pakend on ka pakendi osa, nagu ripsmetušihari, mis on ühtlasi pakendi kork, pakendile kinnitatud kleebised, kinnitusklambrid, plastümbrised, pesuainedoseerija, kui see on ka anuma kork jms.

Pakend ei ole tööriistakast, teekotid, juustu ümbritsev vahakile, vorsti ümbritsev kile, ühekorrasöögiriistad. Seega on kiirtoitlustuskohas kasutatavad papptaldrikud ja -tops, pakend, lusikad, noad ja kahvlid aga ei kuulu pakendi hulka.

2.2 Pakendiliigid ja -materjalid

Pakendid võib liigitada otstarbe, taaskasutuskordade, materjali vms järgi. Pakendi ja pakendimaterjali liigid on ära toodud pakendiseaduses (§ 3). On oluline, et kõik asjaomased osapooled (nt pakendiettevõtted) suudaksid pakendeid liigitada, kuna erinevatele pakendiliikidele ja materjalidele on kehtestatud eraldi tagasivõtu- ja taaskasutusnõuded (vt ptk 5). Pakendiliike ja -materjale on vaja osata eristada ka siis, kui esitatakse pakendialaseid andmeid vastavatele ametkondadele (vt ptk 3).

Pakendid võib liigitada otstarbe järgi.

- **Müügapakend** moodustab osa tarbijale või lõppkasutajale müügikohas üleantavast müügiühikust.

Tüüpiline müügapakend on nt lõpptarbijale müüdava toiduaine või esmatarbekauba pakend (nt jogurtitopsid, joogipudelid, kilekotid, karbid, tuubid, purgid, aga ka televiisori ümber olev pappkast).

- **Rühmapakend** on mõeldud teatud hulga müügiühikute rühmitamiseks müügikohas, sõltumata sellest, kas pakend müüakse koos kaubaga lõppkasutajale või tarbijale või kasutatakse seda vaid kauba käsitsemise lihtsustamiseks, kauba kaitsmiseks või esitlemiseks. Selle saab kaubalt eemaldada ilma toote omadusi muutumata.

Rühmapakend on nt pudelikast, müügapakendisse pakitud toodete pakendamiseks mõeldud pappkast, pakkekile jms.

- **Veopakend** on mõeldud ühe kaubaühiku või rühmapakendis kaupade käsitsemiseks ja veoks, et vältida veol kauba füüsilisi kahjustusi.

Veopakendiks on näiteks kaubaalus, puidust raamid, metalllindid jms.

Veopakendi hulka ei arvata maantee-, raudtee-, mere- ja õhuveokonteinereid.

Teatud juhtudel on raske erinevate pakendiliikide vahele piiri tõmmata. Tähtis on eristada müügapakendit rühma- ja veopakenditest, sest müügapakendi taaskasutamise korraldamise kohta kehtivad nõuded on teistest mõnevõrra erinevad.

Pakendeid liigitatakse ka sõltuvalt taaskasutuskordadest.

- **Korduskasutuspakend** on mõeldud ja kavandatud läbima oma olemusringi jooksul korduskasutussüsteemis vähemalt mitu käiku või ringi, sõltuvalt pakendi kasutusotstarbest, -võimalusest ja -kõlblikkusest.

Korduskasutuspakendi hulka võib arvata nt klaasist korduskasutuspudelid, korduskasutuses olevad kaubaalused, metallvaadid jms.

- **Ühekorrapakend** on mõeldud üksnes ühekordseks kasutamiseks. Ühekorrapakend (nt plastpudel, kilekott jms) muutub pärast kasutamist jäätmeiks.

Pakendimaterjali liigid pakendiseaduse järgi on klaas, plast, paber ja kartong, metall, puit, muu materjal. Eraldi tuleb mainida, et kihiline kartong (nt kihilisest kartongist joogipakend) arvatakse paberi ja kartongi hulka. Muu materjalina tuleb liigitada pakendimaterjalid, mida eespool esitatud loetelus pole välja toodud (nt tekstiil).

Komposiitpakendi (pakend, mis koosneb eri liiki materjalidest) liigitamisel materjali järgi tuleks lähtuda sellest materjalist, mis on pakendi koostises valdav.

2.3 Pakendile esitatavad nõuded

Pakendiseadus kehtestab rea üldnõudeid pakendi valmistamisele ja kasutamisele (§ 13). Need nõuded on eelkõige suunatud **pakendi- ja pakendimaterjalitootjaile**. Kuid ka **pakendikasutajad** (pakendiettevõtted) peaksid oma kaupadele pakendit valides neid nõudeid silmas pidama.

Pakendile esitatavad nõuded on vajalikud selleks, et vältida ja vähendada pakendite kasutamisest ja pakendijäätmete käitlemisest tulenevat mõju keskkonnale, inimese tervisele ja varale. Pakendi vastavus teatud nõuetele on oluline ka pakendikasutuse (nt korduskasutuse) ja tekkinud pakendijäätmete taaskasutuse (nt kogumise ja materjalina ringlussevõtu) ühtlustamise seisukohast. Eestis toodetud pakendist tekkivaid jäätmeid peab olema võimalik taaskasutada ka nt Prantsusmaal.

Pakenditootja peab tagama, et pakend:

- täidaks oma otstarvet võimalikult **väikese mahu ja massi** juures ning tagaks vajaliku **ohutus- ja hügieenitaseme**,
- oleks **sobiv pakendatavale kaubale ja vastuvõetav tarbijale**.

Pakendiseadus kehtestab ka **nõude raskmetallide sisalduse kohta pakendimaterjalides** (§ 14). Pakendi- ja pakendimaterjalitootjad peavad pakendi valmistamisel jälgima ka raskmetallide plii, kaadmiumi, elavhõbeda ja kuuevalentse kroomi summaarset sisaldust pakendis ja pakendi koostisosades. See ei tohi ületada lubatud piirmäära – 100 milligrammi kilogrammi kohta. Erandid on kehtestatud vaid kristallklaasile ning plastkastidele ja -alus-tele.

Pakendi ja pakendimaterjali tervisekaitse- ja muud ohutusnõuded on konkreetsemalt sätestatud teistes vastavates õigusaktides (kemi-

kaaliseadus, jäätmeseadus, toiduseadus, ravimi-seadus, kiirgusseadus jmt seadused ning nende seaduste alamaktid).

Korduskasutuspakendi puhul peavad pakendi füüsikalised omadused ja tehniline lahendus võimaldama kavandatud arvu veo- ja kasutus-kordi. Kui pakend ei ole enam korduskasutatav ja muutub jäätmeteks, peab seda olema võimalik taaskasutada. Üldjuhul on kordus-kasutuspakendi omadused ja kuju kehtestatud vastavate standarditega või neid kasutavate ettevõtete omavaheliste kokkulepetega.

Pakendiseaduse kohaselt peab pakenditootja, aga ka pakendimaterjalitootja jälgima, et pakend oleks kavandatud, valmistatud ja müü-
dud nii, et oleks võimalik selle korduskasutus või pakendijäätmete taaskasutus, sealhulgas ringlussevõtt, välistades pakendijäätmete või nende töötlemisel tekkivate jäätmete kõrvaldamisel ebasoovitavat mõju keskkonnale.

2.4 Pakendi märgistamine

Nii tarbija kui ka müüja peavad saama teavet pakendi ja selles sisalduva kauba kohta. See teave võib olla väga erinev, kirjeldades pakendatud kaupa, selle käsitsemisvõimalusi, ohtlikkust, pakendimaterjali taaskasutusvõimalusi jne. Pakendile kantavat märgistust reguleerivad lisaks pakendiseadusele ka mitu teist õigusakti, nt tarbijakaitseseadus, kemikaaliseadus jne. Pakendiseadusega (§ 23) kehtestatud pakendi märgistuse nõuded puudutavad eelkõige pakendite taaskasutussüsteemi toimimiseks vajalikku märgistust.

Üldise nõude kohaselt peab pakendile ja etiketile kantav märgistus olema selgelt nähtav, kergesti loetav, kulumiskindel ja püsiv, kaasa arvatud ka siis, kui pakend on avatud.

Pakendiseaduse järgi jaguneb pakendi märgis-tamine **kohustuslikuks ja vabatahtlikuks**.

Kui pakendile on kehtestatud tagatistrahaga, on pakendiettevõtja jaoks kohustuslik märkida pakendile tagatistrahaga suurus. Siinjuures peab tarbija jälgima, et pakendile trükitud tagatistrahaga suuruse märgistus ei muutuks tarbimise käigus mitteloetavaks või eemalduks pakendilt, kuna sel juhul puudub tal õigus selle pakendi eest tagasi saada juba makstud tagatistrahaga.

Vabatahtlik on märgistus siis, kui pakendiettevõtja kannab pakendile (pakendi ja pakendijäätmete kogumise, korduskasutuse ja taaskasutuse lihtsustamiseks) taaskasutusorganisatsiooni kuulumise märgistuse, pakendimaterjali iseloomustava märgistuse või muid andmeid, mis ei ole vastuolus seadustega ega raskenda põhiteksti mõistmist.

Vastavalt pakendiseadusele (§ 17, lg 2) on taaskasutusorganisatsioon kohustatud omama märgist, mida võivad kasutada selle organisatsiooniga liitunud ettevõtted oma pakendil. Vastav märgis näitab pakendiettevõtja kuulumist taaskasutusorganisatsiooni või pakendi-

ettevõtja kohustuste üleandmist organisatsioonile. Märgis informeerib samas ka tarbijaid selle pakendi kogumis- ja taaskasutusvõimalusest, mida vastav taaskasutusorganisatsioon pakub (nt kogumiskonteinerid).

Üldjuhul on õigus kanda oma pakendile taaskasutusorganisatsiooni märgist ainult neil ettevõtetel, kes on tasunud organisatsioonile teenus/litsentsitasu ja märgise litsentseerimata kasutamine pakendil või etiketil on ebaseaduslik.

Euroopas on enim kasutatud nn roheline punkti kogumissüsteemi märgist, mille kasutamise õigus on pakendiettevõtetel, kes on oma kohustused üle andnud üle-euroopalise katuseorganisatsiooniga PRO EUROPE liitunud taaskasutusorganisatsioonile.

Rohelise punkti taaskasutusorganisatsiooni märgis

3 Pakendialane teabesüsteem

Pakendiseaduse § 24 kohaselt peavad kõik ettevõtjad, kes toodavad pakendit, veavad sisse või välja tühja või täidetud pakendit, pakendavad Eesti turu jaoks või veavad sisse pakendatud kaupa, samuti pakendijäätmekäitlejad pidama oma pakendialase tegevuse kohta pakendimaterjali liikide kaupa regulaarset arvestust. Selle hulka kuulub ka teave raskmetallide sisalduse kohta pakendis ja pakendi koostisosades.

Arvestuse pidamine on vajalik, et välja selgitada, kui palju on Eestis pakendeid toodetud ja kui palju sellest kogusest on jäänud Eesti turule; kui palju on toodud koos kaubaga Eestisse ja siin turule lastud; kui suur kogus on korduskasutuses; kui suur on Eestis taaskasutatud ja Eestist mujale taaskasutamiseks välja veetud pakendijäätmete kogus. Nende andmete põhjal on võimalik hinnata pakendijäätmete taaskasutustaset ning kavandada pakendi ja pakendijäätmete kogumis- ja taaskasutussüsteemi arendamist. Pealegi on Eesti riik kohustatud esitama ettevõtete andmete alusel

Pakendi tootja, tühja pakendi sisse- ja väljavedaja, pakendijäätmekäitleja ja pakendi-ettevõtja, välja arvatud isik, kes müüb pakendatud kaupa, on kohustatud pakendimaterjali liikide kaupa pidama regulaarset arvestust:

- 1) toodetud pakendi ja pakendatud kauba pakendi massi kohta;
- 2) sisse- ja väljaveetud tühja pakendi ning pakendatud kauba pakendi massi kohta;
- 3) korduskasutuspakendi massi kohta;
- 4) sisse ja väljaveetud käideldud pakendijäätmete massi kohta
- 5) raskmetallide sisalduse kohta pakendis ja pakendi koostisosades

Isik, kes müüb pakendatud kaupa, on kohustatud pakendimaterjali liikide kaupa pidama regulaarset arvestust väljaveetud pakendatud kauba pakendi kohta.

Euroopa Komisjonile statistilise aruande pakendi ja pakendijäätmete kohta.

Pakendi ja pakendijäätmetega seonduva tegevuse andmed tuleb esitada **riiklikule pakendiregistrile**, mille volitatud töötaja on Keskkonnaministeeriumi Info- ja Tehnokeskus. Andmed tuleb esitada eelmise kalendriaasta kohta vähemalt **üks kord aastas hiljemalt 15. veebruariks**. Andmete esitamiseks tuleb täita registrikaardi vormid, mis on kinnitatud Vabariigi Valitsuse 26. novembri 2004. aasta määrusega nr 346 "Riikliku pakendiregistri põhimäärus" (RT I, 2004, 83, 561) (lisad 1–5).

Juhul kui pakendiettevõtte on oma pakendijäätmete kogumis- ja taaskasutuskohustuse üle andnud taaskasutusorganisatsioonile, siis üldjuhul esitab viimane vajalikud andmed pakendiregistrile ise.

Pakendi arvestusega seotud dokumente ja andmeid tuleb **säilitada vähemalt seitse aastat**.

Pakendiseaduse kohaselt karistatakse ettevõtjaid pakendi kohta andmete esitamata jätmise või valeandmete esitamise eest **raha-trahviga kuni 50 000 krooni**. Hoopis kurvemad võivad olla tagajärjed Eesti riigile, kui vajalikke andmeid ei suudeta esitada ning pakendijäätmete taaskasutusmäär on kehtestatud väiksem. Sel juhul võib Euroopa Kohus rakendada riigile sanktsioone.

Pakendiregister

Keskkonnaministeeriumi Info- ja Tehnokeskus
(ITK)

Aadress:

Mustamäe tee 33, 10616 Tallinn

Tel: 673 7578

e-post: Anneli.Averin@ic.envir.ee

Lisainformatsiooni pakendiregistri k.a pakendiaruannete vormide kohta saab ITK koduleheküljelt:

<http://www.keskkonnainfo.ee/jaatmed/vormid>

4 Pakendi ja pakendijäätmete kogumise ja taaskasutamise korraldamine

Pakendi ja pakendijäätmete taaskasutamise kohustuse sätestas juba 1995. aastal vastu võetud pakendiseadus, kus olid kindlaks määratud ka taaskasutamise sihtarvud, mis pidid olema täidetud 30. juuniks 2001. Ettenähtud 50-protsendise taaskasutusmäära asemel on viimastel aastatel tegelikult taaskasutatud 15–20% tekkinud pakendijäätmete massist. Pakendi ja pakendijäätmete kogumis- ja taaskasutussüsteem hõlmas peamiselt alkoholi- ja karastusjoogipakendit. Tõuke selleks andis 1996. aastal vastu võetud pakendiaktsiisi seadus. Peale selle koguti ja taaskasutati mõningaid pakendiliike nende materjali suhteliselt suure väärtuse tõttu (nt papp- ja paberpakend). Muu pakendi süsteemset kogumist ja taaskasutust enamasti ei toimunud, kuna puudusid vajalikud majandusmehhanismid, mis oleksid suunanud pakendi kasutajat ja pakendatud kauba importijat pakendit taaskasutama.

Vajadus laiendada pakendi ja pakendijäätmete kogumissüsteemi ja suurendada taaskasutatavate pakendijäätmete kogust nõudis nii pakendiseaduse kui ka pakendiaktsiisi seaduse muutmist ja täiendamist. Süsteemi toimimiseks oli eelkõige vaja tõhusamalt rakendada majandusmeetmeid – **tagasivõtmise kohustust, tagatisraha ja pakendiaktsiisi**. Lähem ülevaade nimetatud majandusmeetmete toimimisest on antud käesoleva pakenditeatmiku peatükis 5.

4.1 Osapooled ja nende rollid

Pakendialaste õigusaktide täitmisel on oma osa kõikidel pakendiga seotud majandustegevuses osalejatel. **Majandustegevuses osaleja** on

pakendiseaduse § 11 kohaselt pakendiettevõtja, pakenditootja, isik, kes tarnib, toodab või töötleb pakendimaterjali, pakendiettevõtjate poolt moodustatud taaskasutusorganisatsioon, pakendijäätmekäitleja ja haldusorgan (nt omavalitsus).

Pakenditootja ning pakendi ja pakendimaterjali tarnija on kohustatud pidama pakendialast arvestust ning edastama regulaarselt andmeid pakendiregistrisse. Peale selle peavad nad tagama, et pakend ja pakendimaterjal vastaks õigusaktide ja sellekohaste standardite nõuetele (vt ptk 3). Üldjuhul nende kohustus sellega piirneb.

Pakendiseadusega sätestatud nõuete ja meetmete täitmisel on põhiroll pakendiettevõtetal. Seaduse kohaselt on **pakendiettevõtja** isik, kes majandus- või kutsetegevuse raames **pakendab kaupa, veab sisse või müüb pakendatud kaupa**. Seega võib pakendiettevõtjana vaadelda kõiki ettevõtteid, kes ühel või teisel moel kasutavad või täidavad pakendit ja veavad sisse pakendatud kaupa. Pakendiettevõtja (v.a pakendatud kauba müüja) on kohustatud oma Eesti turule lastud kaupade pakendi ja pakendijäätmed koguma ja taaskasutama vastavalt seaduses sätestatud määradele ning kandma sellest tulenevad kulud. Samuti kehtivad pakendikasutajale ja pakendatud kauba sissevedajatele muud pakendialaste õigusaktidega kehtestatud nõuded (pakendi tagasivõtu kohustus, pakendiaktsiis jt). Iga pakendiettevõtja peab teadma oma kasutatud pakendite kogust, liike, materjali ning selle raskmetallide ja muude ohtlike ainete sisaldust. Ettevõtte peab regulaarselt esitama seda teavet koos pakendi ja pakendijäätmete käitlusega

seonduva teabega vastavale riigiasutusele (pakendiregistrisse kandmiseks).

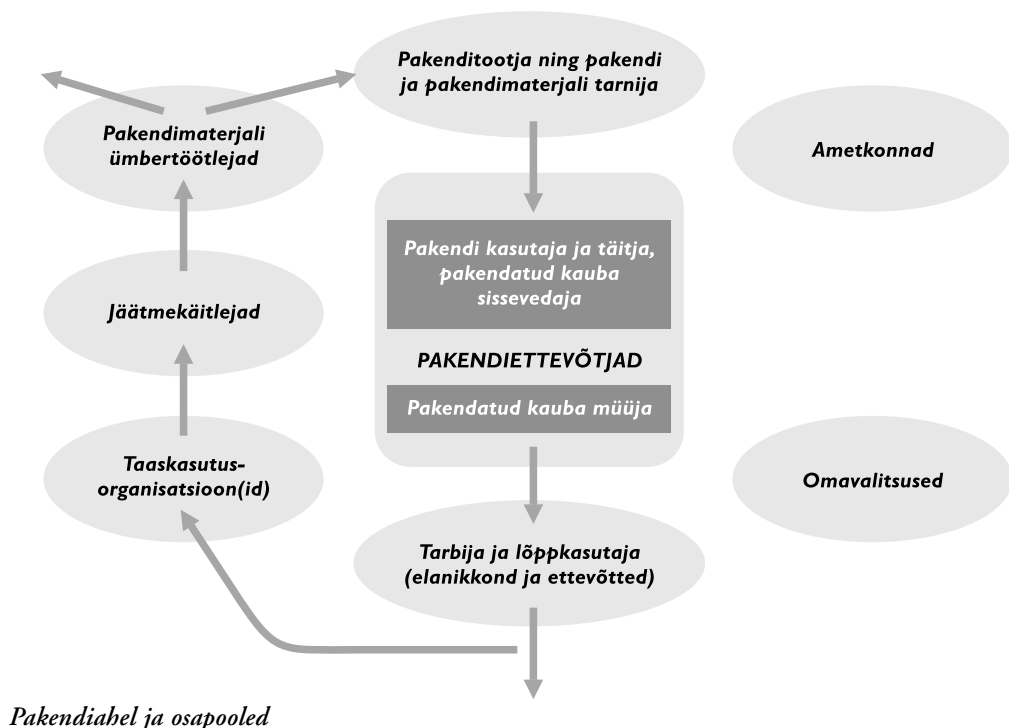
Pakendi ja pakendijäätmete kogumissüsteemis on oluline roll **hulgi- ja jaemüügiettevõttel** (pakendatud kauba müüjal), kes peab müüdud kauba pakendi kauba lõppkasutajalt või tarbijalt tagasi võtma. Juhul kui kaubandusettevõtte ise kasutab pakendit (nt plastkarbid, kilekotid jms) müüdavate kaupade pakendamiseks, laienevad talle ka teistele pakendiettevõtetele kehtivad kogumis- ja taaskasutusnõuded (k.a pakendiaktsiis) nende pakendiliikide osas. Kaubandusettevõtted mängivad olulist rolli ka tagatisrahade süsteemi toimimises.

Tähtsat rolli pakendi ja pakendijäätmete kogumise ja taaskasutamise korraldamisel ja kogumissüsteemi haldamisel mängib

pakendiettevõtete või nende moodustatud juriidiliste isikute poolt asutatud **taaskasutusorganisatsioon**, kellele ettevõtted saavad üle anda oma tagasivõtu- ja taaskasutuskohustused (vt ptk 4.2 ja 6).

Riigi (Keskkonnaministeeriumi ja allasutuste) kohustuste hulka kuulub pakendialaste õigusaktide eelnõude väljatöötamine, kehtivate õigusaktide täpsustamine ja pakendiga seotud rahvusvahelise koostöö arendamine. Riigiasutuste ülesannete hulka kuulub ka pakendi- ja pakendijäätmelase arvestuse pidamise (pakendiregister) ning järelevalve korraldamine (keskkonnainspeksioon).

Pakendijäätmete kogumise ja taaskasutuse korraldamisel on oluline roll **kohalikul omavalitsusel**, kes peab koordineerima ja

kavandama pakendijäätmete liigiti kogumist oma haldusterritooriumil, määraes kindlaks pakendi ja pakendijäätmete kogumisiisid ning sätestama need oma jäätmehoolduseeskirjas.

Pakendijäätmete liigiti kogumise elluviimisel on tähtis osa **pakendijäätmekäitlusettevõtetal** kui jäätmete praktiliste käitluslahenduste pakukujail ning pakendijäätmete kogumise, sortimise ja ümbertöötamise läbiviijatel.

Pakendiettevõtetal on kohustus **tarbijatelt ja lõppkasutajatelt** (elanikkond ja ettevõtted) nende poolt tarbitud kaupade pakend ja pakendijäätmed tasuta tagasi võtta. Selleks peavad tarbijad ja lõppkasutajad tekkinud pakendijäätmed muudest jäätmetest eraldi sortima ja vastavatesse kogumissüsteemidesse tooma. Seega sõltub kogu pakendijäätmete kogumis- ja taaskasutussüsteemi toimimine tarbijate teadlikkusest ning nende osalemise aktiivsusest.

Pakendi ja pakendijäätmete kogumis- ja taaskasutussüsteemi edukas rakendamine eeldab tihedat koostööd huvirühmade vahel.

4.2 Tagasivõtu- ja taaskasutuskohustuse täitmise võimalused

Kahtlemata tekib pakendiettevõtjal küsimus, kuidas korraldada oma pakendite ja pakendijäätmete tagasivõtmist ja taaskasutamist.

Pakendiettevõtjal on selleks kaks võimalust:

- 1) koguda oma pakendeid ja pakendijäätmeid ise
- 2) anda oma kohustused üle taaskasutusorganisatsioonile

Teiste riikide kogemusi arvestades on enamik pakendiettevõtjaid oma pakendi ja pakendijäätmete tagasivõtu- ja taaskasutuskohustuse üle andnud **taaskasutusorganisatsioonile**, kes sellega seotud tegevust nende eest korraldab.

Ka pakendiseadus näeb ette võimaluse moodustada selline keskkonnaministri poolt akrediteeritud taaskasutusorganisatsioon (akrediteerimistingimused sätestab pakendiseaduse § 17). Seejuures on oluline, et oleksid täidetud järgmised tingimused:

- Taaskasutusorganisatsioon ei tohi seada eesmärgiks tulu teenimise oma liikmetele või osanikele (äriühinguna asutatud taaskasutusorganisatsioon peab oma kasumi reinvesteerima oma tegevusse ning ei tohi seda jaotada oma liikmetele, osanikele või aktsionäridele).
- Organisatsiooni asutajaks saavad olla ainult pakendiettevõtjad või juriidilised isikud, mille liikmed, osanikud või aktsionärid on pakendiettevõtjad. Taolise organisatsiooni liikmed või omanikud ei saa olla näiteks jäätmekäitlejad.
- Kõigil pakendiettevõtetal peab olema vaba juurdepääs taaskasutusorganisatsiooni teenustele.

Need pakendiseaduses sätestatud tingimused peaksid tagama, et taaskasutusorganisatsioon ja selle hallatav pakendi ja pakendijäätmete kogumissüsteem arvestab kõige paremini pakendiettevõtjate huvisid, tagab kulude kokkuhoiu ning laseb kõige tõhusamalt kasutada olemasolevaid kogumis- ja taaskasutusvõimalusi. Täpsem ülevaade taaskasutusorganisatsiooni toimimisest on antud käesoleva teatmiku 6. peatükis.

Tänaesks on keskkonnaminister akrediteerinud juba mitu taaskasutusorganisatsiooni, kellega pakendiettevõtjad võivad pakendijäätmete tagasivõtu ja taaskasutamise korraldamiseks liituda või selleks lepinguid sõlmida (lähemat teavet saab pakendiregistrist või Keskkonnaministeeriumi jäätmeosakonnast).

Oma pakendi ja pakendijäätmete **iseseisvaks kogumiseks ja tagasivõtmiseks** peaksid ettevõtted looma omaette kogumissüsteemi, mis võimaldaks nende pakendi nõuetekohast tagastamist ja seaduses sätestatud määradele vastavat taaskasutamist. Liigse keerukuse ja kulu tõttu saavad pakendite ja pakendijäätmete kogumist ja taaskasutamist individuaalselt korraldada eelkõige oma kauba piiratud levitamisega ettevõtted (vähe pakendiliike ja -materjale, väike arv kliente ja müügipunkte,

kaupade piiratud levik jms). Oma pakendite ja pakendijäätmete iseseisva kogumise korraldamise teeb keeruliseks ka see, et pakendiseadus ei näe enam ette varem ettevõtete poolt kasutatud võimalust sõlmida otselepingud jäätme-
käritlejatega oma pakendijäätmete kogumiseks ja taaskasutamiseks. Pakendiettevõtja võib oma tagasivõtu- ja taaskasutuskohustused üle anda ainult taaskasutusorganisatsioonile (pakendiseaduse § 16 (2) ja pakendiaktsiisi seaduse § 11¹).

5 Majandusmeetmed

Järgnevalt on toodud pakendiseadusega kehtestatud majandusmeetmete toimimise kirjeldus koos selgitustega.

5.1 Kogumis- ja taaskasutuskohustus

Pakendiseaduse kohaselt (§ 16) peavad kõik ettevõtjad, kes pakendavad või veavad sisse pakendatud kaupa, tagama nende poolt turule lastud kaupade pakenditest tekkivate jäätmete kogumise ja taaskasutamise vastavalt seaduse § 36 toodud taaskasutamise sihtarvudele. Sisseveo puhul ei ole tähtis, kas kaup on toodud Eestisse mõnest teisest Euroopa Liidu liikmesriigist või muudest riikidest. Pakendijäätmete taaskasutamise kohustus kehtib kõikide Eesti turule lastud kaupade pakenditele (väljaveetud kaupade pakenditele kehtivad sihtriigi pakendialaste seaduste nõuded).

Alates 2004. aasta 1. maist peab pakendiettevõtja, välja arvatud pakendatud kauba müüja, tagama oma pakendatud kauba ja sisseveetud pakendatud kauba pakendijäätmete taaskasutamise järgmises ulatuses:

- pakendijäätmete kogumassist vähemalt 50 protsenti aastas
- pakendijäätmete kogumassist ringlussevõetuna vähemalt 25 protsenti aastas
- iga pakendimaterjali liigi kogumassist vähemalt 15 protsenti aastas

Vastavalt EL pakendidirektiivi nõuetele peab pakendijäätmete taaskasutamise määr aasta-aastalt suurenema ja nii peab 31. detsembriks 2010. a taaskasutama vähemalt 60 protsenti pakendijäätmete kogumassist aastas (pakendiseaduse § 36).

Oma pakendi ja pakendijäätmete 50-protsendilise taaskasutamise kohustuse kavandamisel peaksid pakendiettevõtted võimaluse korral keskenduma eelkõige nendele pakendiliikidele ja -materjalidele, mida on lihtsam ja

odavam koguda ja taaskasutada (nt papp- ja kartongpakend). Samas tuleb arvesse võtta ka muudest majandusmeetmetest tulenevaid kohustusi oma pakendi (eelkõige pakendiaktiivisiga maksustatud ja tagatiraha alla mineva pakendi) kogumisel ja taaskasutamisel.

Pakendi ja pakendijäätmete kogumise ja taaskasutamise kohustuse võib pakendiettevõtte üle anda taaskasutusorganisatsioonile.

5.2 Tagasivõtmise kohustus

Pakendi ja pakendijäätmete tagasivõtmise kohustus on üks peamisi pakendiseadusega kehtestatud majandusmeetmeid, mis on aluseks kõiki pakendiliike ja kogu riiki hõlmava kogumis- ja taaskasutussüsteemi rakendamisel. Pakendiseaduse § 20 sätestab tingimused pakendi tagasivõtmiseks.

Vastavalt pakendiseaduse muudatustele peavad alates **1. maist 2005** kõik pakendiettevõtjad, kes pakendavad kaupu, veavad sisse või müüvad pakendatud kaupu, lõppkasutajalt või tarbijalt **tasuta tagasi võtma oma kauba müügi-, veo- ja rühmapakendi**.

Kui pakendiettevõtja ei ole müügi- või rühmapakendi ja müügi- või rühmapakendijäätmete tagasivõtmist korraldanud lepingu alusel taaskasutusorganisatsiooni kaudu, siis tuleb müügi- või rühmapakend ja müügi- või rühmapakendijäätmed tagasi võtta kauba müügikohas või müügikoha vahetus läheduses asuvas selleks otstarbeks kohandatud punktis. Tagasivõtmise nõue hõlmab vaid müügi- või rühmapakendit, mille tüüp, kuju ja suurus vastab selles müügikohas müüdava kauba pakendile ja selle kauba müüja poolt üleantava kauba pakendile. See nõue ei tähenda, et ostetud kauba müügi- või rühmapakendi saab tagastada ainult samasse müügikohta, kust kaup osteti.

Kohustuse mittetäitmine toob kaasa sanktsioonid (rahatrahvid), mille suurus on sätestatud seaduses.

Pakendi ja pakendijäätmete tagasivõtmise kohustuse võib pakendiettevõtja (k.a. pakendatud kauba müüja) üle anda ainult taaskasutusorganisatsiooniga liitudes või sellega lepingu sõlmides. Samas tuleb silmas pidada, et pakendatud kauba müüja (eelkõige kaubandusettevõtted) ei saa taaskasutusorganisatsioonile üle anda tagatisrahaga pakendi tagasivõtmise kohustust.

Müügikohas peab olema nähtavale kohale üles pandud ja arusaadavalt kirjas, kuhu tarbijal on võimalik oma pakendijäätmed tagastada. Juhul kui kauba müüja on sõlminud lepingu taaskasutusorganisatsiooniga müüdava kauba pakendi kogumiseks (sellisel juhul ei pea pakendijäätmeid koguma müügikohas), tuleks ka sellest teavitada lõppkasutajat või tarbijat (k.a. teave selle kohta, millise taaskasutusorganisatsiooniga on tegu ja kus asub lähim nende hallatav kogumispunkt, kuhu saab oma pakendijäätmed viia).

5.3 Tagatisraha

Kui vana pakendiseaduse alusel võis pakendile kehtestada tagatisraha tootja ettepaneku alusel, siis uue pakendiseaduse § 21 kehtestab kohustusliku **tagatisraha ehk pandi** õlle, vähese etanoolisisaldusega alkohoolse joogi (etanoolisisaldus kuni 6 mahuprotsenti) ja karastusjoogi pakendile. Tagatisraha on kehtestatud nii **korduskasutuspudelile** (valdavalt klaasist õllepudel) kui ka **ühekorrapakendile** (klaas- ja plastpudel, alumiiniumpurk), mis on Eesti turule lastud (k.a. imporditud). Tagatisraha ei kehtestata kange alkoholi (nt viin, liköör) ja veini pudelitele ning kihilisest kartongist joogipakendile.

Tagatisraha on ühe müügiühiku hinnale lisatud pakendit väärtustav tasu ühe pakendi eest. Tagatisraha määrab keskkonnaminister ja selle suurus ei saa olla väiksem kui 0,5 krooni.

Tagatisraha kehtestamise **nõue jõustub**

1. maist 2005. Pakendiettevõtja peab tagama, et kehtestatud tagatisraha oleks lisatud pakendatud kauba hinnale kogu müügitsükli kestel ja tagasiarveldused tuleb teha iga tagastamistehingu käigus. Kusjuures on oluline, et pakendid, millele on kehtestatud tagatisraha, tuleb tagasi võtta kauba müügikohas või selle vahetus läheduses selleks ettenähtud kohas.

Tagatisraha ei peegelda pakendi maksumust ega ka selle kogumis- ja taaskasutuskulusid. Tagatisraha suurus määrates peab arvestama, et see stimuleeriks piisavalt ostjat oma pakendit tagastama. Tagatisraha alusel toimivat pakendikogumis- ja taaskasutussüsteemi korraldab ja selle toimimist haldab pakendiettevõtete (eelkõige joogitootjate ja jookide maaletootjate) moodustatud taaskasutusorganisatsioon. Tagatisraha toimimisest annab täpsema pildi käesoleva teatmiku peatükk 6.2.

5.4 Pakendiaktiisi

Pakendiseaduse § 22 näeb ühe pakendi ja pakendijäätmete kogumist ja taaskasutamist edendava majandusmeetmena ette **pakendiaktiisi** rakendamist. Pakendiaktiisiga maksustatavad pakendiliigid ja -materjalid ning neile vastavad aktiisimäärad on sätestatud **pakendiaktiisi seadusega**.

Pakendiaktiisi eesmärk võrreldes näiteks alkoholi- ja tubakaaktiisiga ei ole riigile maksutulu kogumine. Tegemist on tüüpilise pakendi ja pakendijäätmete kogumist ja taaskasutamist stimuleeriva majandusmeetmega. Ettevõtetal on võimalus saada aktiisimaksust vabastust juhul, kui nad korraldavad oma pakendi või pakendijäätmete kogumist ja taaskasutamist seaduses sätestatud määras.

Pakendiaktiisiga maksustatakse Eestis täidetud pakend ning teisest Euroopa Liidu liikmesriigist soetatud ja imporditud pakend juhul, kui see müüakse, vahetatakse, võõrandatakse tasuta või võetakse omatarbeks kasutusse

Eestis. Pakendiaktsiisiga ei maksustata Eestist teise liikmesriiki toimetatud pakendit ja eksporditud pakendit (pakendiaktsiisi seaduse § 8 toob ära muud juhud, mil pakend on aktsiisist vabastatud).

Pakendiaktsiisi seadus jõustus alkoholsete jookide pakendi osas 1997. aastast ning karastusjoogipakendi osas 1998. aastast. Alates 1999. aasta 1. jaanuarist olid pakendiaktsiisist vabastatud kõik tootjad ja importijad, kes taaskasutasid või korraldasid oma pakendi taaskasutamise 60% ulatuses (enne 1999. aastat 40%). Pakendiaktsiisist sai vabastuse pakendi taaskasutustõendi alusel. Keskkonnaministeerium andis selle välja siis, kui aktsiisimaksja oli korraldanud pakendi taaskasutamise eespool nimetatud määras.

2004. aasta lõpus vastu võetud pakendiaktsiisi seaduse, pakendiseaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse kohaselt laieneb pakendiaktsiis alates **1. juulist 2005** lisaks alkoholi- ja karastusjoogipakendile ka **muule müügilpakendile**. Muu müügilpakend maksustatakse aktsiisiga vastavalt pakendimaterjali liigile (klaas, plast, metall, paber ja kartong, muu).

Muudeti ja täiendati ka **aktsiisivabastuse tingimusi**.

Aktiisist on täielikult vabastatud:

- 1) pakend, millele on pakendiseadusega kehtestatud tagatisraha, välja arvatud metallist joogipakend, ja millest
 - alates 2005. aasta 1. jaanuarist taaskasutatakse iga pakendimaterjali liigist vähemalt 60%
 - alates 2006. aasta 1. jaanuarist taaskasutatakse iga pakendimaterjali liigist vähemalt 63%
 - alates 2007. aasta 1. jaanuarist taaskasutatakse iga pakendimaterjali liigist vähemalt 65%

- alates 2008. aasta 1. jaanuarist taaskasutatakse iga pakendimaterjali liigist vähemalt 70%
- alates 2009. aasta 1. jaanuarist taaskasutatakse iga pakendimaterjali liigist vähemalt 75%

- 2) metallist joogipakend (nt alumiinium purk), millest taaskasutatakse vähemalt 40%
- 3) muu alkoholi- ja karastusjoogipakend (nt kange alkohol ja vein ning kihilisest kartongist joogipakend), millest taaskasutatakse iga pakendimaterjali liigist vähemalt 60%
- 4) muu müügilpakend, millest taaskasutatakse iga pakendimaterjali liigist vähemalt 15%

Tagatisrahaga alkoholi- ja karastusjoogipakendile aktsiisivabastust andva taaskasutusmäära astmeline tõus lähiaastatel põhineb eeldusel, et tagatisrahasüsteemi käivitamisel suureneb tänu rahalisele stiimulile aasta-aastalt ka kogutava pakendi hulk. Sõltuvalt sellest, kui edukalt rakendub segapakendi kogumissüsteem, ning arvestades Euroopa Liidu uusi taaskasutusmäärasid pakendimaterjali eri liikidele, on võimalik materjali liigist olenevalt diferentseerida ja korrigeerida ka müügilpakendi pakendiaktsiisivabastust andvat määra.

Seaduse muudatus kõrvaldab ka eelnevalt kehtinud aktsiisiarvestuse määramise puuduse. Nimelt tuli maksta aktsiis täies mahus juhul, kui kehtestatud taaskasutusmäära ei täidetud (näiteks ettevõtja, kes nõutud 60 protsendist taaskasutas 59 protsenti, võrdsustati oma pakendeid üldse mitte taaskasutanud ettevõtjaga).

Pakendi maksustamisel aktsiisiga tuleb eelkõige lähtuda tegelikust taaskasutustulemusest. Seda põhimõtet arvestades on pakendiaktsiisi seadust täiendatud lõikega, mille kohaselt tuleb aktsiis maksta vaid taaskasutusmäärast puudu jääva pakendikoguse eest (see tingimus laieneb ka ettevõtetele, kellele on väljastatud pakendi

taaskasutamise tõend).

Pakendiaktsiisi seaduse kohaselt ei pea ettevõtjad aktsiisivabastuse saamiseks enam taotlema pakendi taaskasutamise tõendit, vaid vabastus on kõigil ettevõtjail, kes täidavad eespool nimetatud taaskasutusmäärad. Seni oli aktsiisivabastuse saanud ettevõtja kohustatud pärast tõendi kehtivuse lõppu esitama Keskkonnaministeeriumile pakendi taaskasutamise aruande ning üks kord aastas andmed pakendi ja pakendijäätmetega seotud tegevuse kohta. Seadusemuudatusega välditakse sellist andmete dubleerimist.

Tõendid, mis on väljastatud enne muudatuste jõustumist, kehtivad tõendil näidatud kehtivusaja lõpuni, kuid mitte kauem kui 2006. aasta 1. jaanuarini. Pakendi taaskasutamise aruanded nende tõendite osas tuleb esitada tõendile märgitud kuupäevaks.

Ettevõtted on kohustatud pidama kvartalite lõikes pakendiarvestust (vt pakendiaktsiisi seadus § 11) pakendite mahu ja pakendimaterjali liikide järgi, samuti pakendi taaskasutamise kohta. Ettevõtted peavad üks kord aastas esitama ministeeriumile pakendiseaduses nõutavad andmed, sh aktsiisiga maksustatud pakendite andmed.

Juhul kui ettevõtte ei ole oma pakendeid taaskasutanud ettenähtud määral, tuleb esitada aktsiisideklaratsioon ning tasuda aktsiis

Maksu- ja Tolliametile (§ 7 lg 3). Siiani kehtinud aktsiisideklaratsiooni vorm oli kinnitatud rahandusministri 17. veebruari 1997. aasta määrusega nr 20 "Aktsiisideklaratsiooni vormi kinnitamine". Lähtudes pakendiaktsiisi seaduse muutmisest tuleb muuta ka aktsiisideklaratsiooni vormi.

Pakendiettevõtte võib pakendiaktsiisi seadusest tulenevad kohustused täita ise või anda need kirjaliku lepingu alusel **taaskasutusorganisatsioonile**.

Kuna pakendiaktsiisi puhul on tegemist maksuga, siis kontrollib seaduse täitmist Maksu- ja Tolliamet. Seaduse mittetäitmisel kohaldatakse karistusena aktsiisimaksmist.

Kuna muu müügipakend maksustatakse aktsiisiga vastavalt pakendimaterjali liigile, siis on muudetud ka seaduse lisa, mis kehtestab pakendiaktsiisi määrad.

Pakendiaktsiis ei peegelda pakendi kogumise ja taaskasutamisega seotud kulusid ja seetõttu ei saa pakendiaktsiisi määrasid võrrelda pakendijäätmete kogumise ja taaskasutamise teenustasudega. Kehtestatud pakendiaktsiisi määrad on kordi kõrgemad tegelikust pakendijäätmete kogumise ja taaskasutamise tasust, mida ettevõtted maksavad nt taaskasutusorganisatsioonile, et tagada motivatsioon keskkonnahoidlikuks tegevuseks – pakendijäätmete taaskasutuseks.

Pakendiaktsiisi määrad:

Aktiisimäär kroonides kg kohta

1. Klaas ja keraamika	10
2. Plast	40
3. Metall	40
4. Paber ja kartong,	20
kaasa arvatud kihiline kartong	
5. Muu	20

6 Kogumissüsteemide kirjeldus

Pakendi ja pakendijäätmete tagasivõtu- ja taaskasutuskohustuse täitmiseks on kõik Euroopa Liidu liikmesriigid rakendanud pakendiettevõtjate poolt asutatud taaskasutusorganisatsiooni hallatavaid pakendi ja pakendijäätmete kogumis- ja taaskasutussüsteeme.

Sõltuvalt rakendatavatest majandusmeetmetest (pakendiaktsiis, tagasivõtukohustus või tagatisraha) ja kogutavatest pakendiliikidest võib eristada kaht tüüpi kogumissüsteeme:

1. segapakendi ehk nn rohelise punkti kogumissüsteem
2. tagatisrahasüsteem joogipakendi kogumiseks

Kuna nende süsteemide toimimispõhimõtted ja tihti ka kogutavad pakendiliigid on erinevad, siis üldjuhul korraldavad nende kogumissüsteemide toimimist erinevad taaskasutusorganisatsioonid.

6.1 Segapakendi kogumissüsteem

Segapakendi ehk nn rohelise punkti kogumissüsteem on kasutusel pea kõikides Euroopa Liidu liikmesriikides. Segapakendi kogumissüsteemi keskne organ on pakendiettevõtete poolt asutatud tulu mittetaotlev **taaskasutusorganisatsioon**, kellele ettevõtted saavad üle anda seadusega (pakendiseaduse ja pakendiaktsiisi seadusega) kehtestatud tagasivõtu- ja taaskasutuskohustused.

Segapakendi kogumissüsteemi kaudu on võimalik koguda mitmesuguseid pakendimaterjale alates joogipakendist (pudelid, piimapakid) ning lõpetades plastkile ja pappkastidega. Mõnes riigis, nt Põhjamaades korraldavad eri liiki pakendimaterjalide kogumist ja taaskasutamist erinevad taaskasutusorganisatsioon. Eestis on pakendikogused suhteliselt väikesed

ja seetõttu on kahtlemata otstarbekas, kui taaskasutusorganisatsioon tegeleb eri liiki pakendimaterjalide kogumise ja taaskasutamise korraldamisega.

Vastavalt pakendiseadusele (§ 17) on taaskasutusorganisatsioon kohustatud korraldama pakendi ja pakendijäätmete kogumist üleriigiliselt.

Segapakendi kogumissüsteemi toimimine

Segapakendi kogumissüsteemi haldav taaskasutusorganisatsioon korraldab temaga liitunud või lepingu sõlminud pakendiettevõtjate eest nende poolt Eesti turule lastud kaupade pakendi ja pakendijäätmete tagasivõtu ja taaskasutamise vastavalt seadustes kehtestatud taaskasutusmääradele. Selleks esitavad ettevõtted taaskasutusorganisatsioonile vajalikud andmed (kasutatud või maale toodud kaupade pakendiliigid ja -kogused). Taaskasutusorganisatsioonil on üldjuhul õigus kontrollida esitatud andmete tõesust. Tavaliselt esitab taaskasutusorganisatsioon ettevõtete eest asjakohastele ametkondadele ka pakendi taaskasutusega seotud andmeid. Pakendatud kaupade müüjad (kaubandus) saavad segapakendi kogumissüsteemi haldavale taaskasutusorganisatsioonile lepingu alusel üle anda ka müügipakendi ja müügipakendijäätmete (v.a tagatisraha alla mineva pakendi) tagasivõtmise kohustuse.

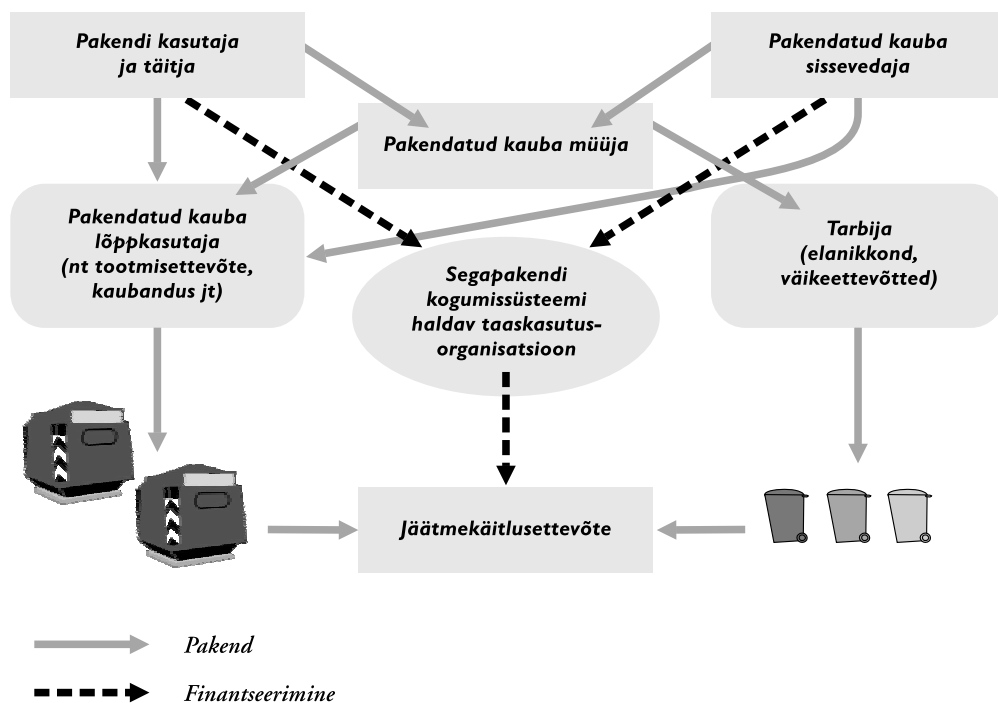
Segapakendi kogumissüsteemi puhul kogutakse pakend ja pakendijäätmed valdavalt kogumiskonteinerite võrgustikul põhineva kogumissüsteemi kaudu (teatud piirkondades kasutatakse ka muid kogumisviise, nt ukseest-vedu). Segapakendi kogumissüsteem lubab pakendijäätmeid koguda kõikidelt lõppkasutajatelt ja tarbijatelt (nii elanikkonnalt kui

ettevõtetelt). Tarbija on süsteemi kaasatud tavaliselt vabatahtlikkuse alusel (viib ise oma pakendijäätmed pakendijäätmete kogumispunkti või konteinerisse). Segapakendi kogumissüsteemi edukus sõltub seega suuresti tarbija ja lõppkasutaja teadlikkusest ja motivatsioonist. Peamiseks motivatsiooniks on siinjuures see, et tarbija saab oma pakendijäätmed ära anda tasuta.

Kogumissüsteemi rakendamiseks (pakendijäätmete kogumiseks, kogumiskonteinerite tühendamiseks, sortimiseks, veoks ja mõnel juhul ka taaskasutamiseks) sõlmib taaskasutusorganisatsioon jäätmekäitlusettevõtetega lepingud kokkulepitud hindadega. Eraldi lepingud võidakse sõlmida kogutud pakendijäätmeid ümbertöötavate/taaskasutavate ettevõtetega (paberivabrikud, klaasitehased, plastitootjad

jne), kes lepingu kohaselt tagavad pakendijäätmematerjali kokkulepitud koguse taaskasutamise.

Kogumissüsteem peab vastama kohalikele nõuetele ja vajadustele. Süsteemi toimimine, k.a kogumisviisid, konteinerivõrgustiku tihe-
dus, paigutus, konteinerite värvus jms tuleb kooskõlastada kohaliku omavalitsusega. Taaskasutusorganisatsioon koostöös omavalitsustega korraldab ka tarbijate teavitamist ja info-
kampaaniaid. Tavaliselt kaasatakse sobiva pakendijäätmete kogumise mooduse välja-
töötamisse ka jäätmekäitlusettevõtted, seda eriti juhul, kui kavandatakse pakendijäätmete kogumist pakendatud kaupu tarbivatest ettevõtetest (alati ei sobi selleks elanikkonnale mõeldud kogumiskonteinerite võrgustik).

Segapakendi kogumissüsteemi toimimine

Finantseerimine

Segapakendi kogumissüsteemi haldav taaskasutusorganisatsioon toimib üldiselt ise-finantseerimise põhimõttel. Pakendiettevõtjad maksavad taaskasutusorganisatsioonile oma pakendi ja pakendijäätmete tagasivõtu ja taaskasutamise eest kinnitatud hinnakirja alusel teenustasu vastavalt kasutatud pakendite kogusele, materjalile, tüübile jms. Teenustasu maksnud ettevõtted saavad üldjuhul õiguse märgistada nende poolt turule toodud pakendid süsteemi märgiga (nt rohelise punkti märgiga).

Teenustasust kogunenud summast katab taaskasutusorganisatsioon kogumis-, veo- ja taaskasutuskulud, mis makstakse seda tegevust läbiviivatele jäätmekäitlus- ja ümbertöötamisettevõtetele. Tavaliselt rahastab taaskasutusorganisatsioon ka tarbijate teavitamisega seotud tegevust (infokampaaniad, reklaam jms). Tulu saadakse kogutud pakendimaterjali müügist. Peale selle on taaskasutusorganisatsioonil võimalik taotleda investeringuteks jm tegevuseks rahastamist Euroopa Liidu ja rahvuslikest toetusprogrammidest.

6.2 Tagatistasüsteem

Tagatistasal põhinev pakendi ja pakendijäätmete kogumis- ja taaskasutussüsteem on laialdaselt kasutusel mitmes Euroopa riigis (nt Põhjamaad, Saksamaa, Belgia). Tagatistasüsteemi peamiseks eeliseks loetakse pakendite ja pakendijäätmete väga kõrget tagastusprotsenti. Tänu rahalisele stiimulile koguvad elanikud suure hulga pakendeid kokku ja toimetavad kogumispunktidesse. Häid tulemusi annab tagatistasüsteemil põhinev kogumissüsteem madalama keskkonnamärgitusega riikides ning ka hõreasustatuspiirkondades, kus pole võimalik välja arendada piisava tihedusega kogumiskonteinerite võrgustikku. Nimetatud toimimispõhimõtted peaksid

tagama ka Eestis rakendatava tagatistasüsteemi efektiivse toimimise.

Tagatistasüsteemi toimimine

Tagatistasüsteem ei võimalda koguda kõiki pakendiliike. Tavaliselt on selle süsteemi kaudu kogutavad pakendid standardiseeritud (teatud kuju, mõõtmete vms kokkulepitud omadusega). See aitab tagastuspakendit teistest sarnasestest pakenditest kergesti eristada ning kogumissüsteemiga sobitada. Sellest tulenevalt kogutakse tagatistasüsteemi kaudu elanikkonnalt eelkõige joogipakendeid. Nii on ka Eestis kehtestatud tagatistas vähese etanoolisisaldusega alkohoolse joogi ja karastusjoogi klaasist, plastist ja metallist (nt alumiinium) korduskasutuspudelile ning ühekorrapakendile (pudel, purk). Tagatistas ei ole kehtestatud alkoholi (nt viin, liköör) ja veini pudelitele ning kihilisest kartongist joogipakendile, kuna nimetatud joogipakendid võivad olla väga erineva kuju ja suurusega. Samas ei tähenda see, et tootjad ise ei võiks kehtestada teatud nende poolt kasutatavale joogipakendile tagastamise stimuleerimiseks tagatistas.

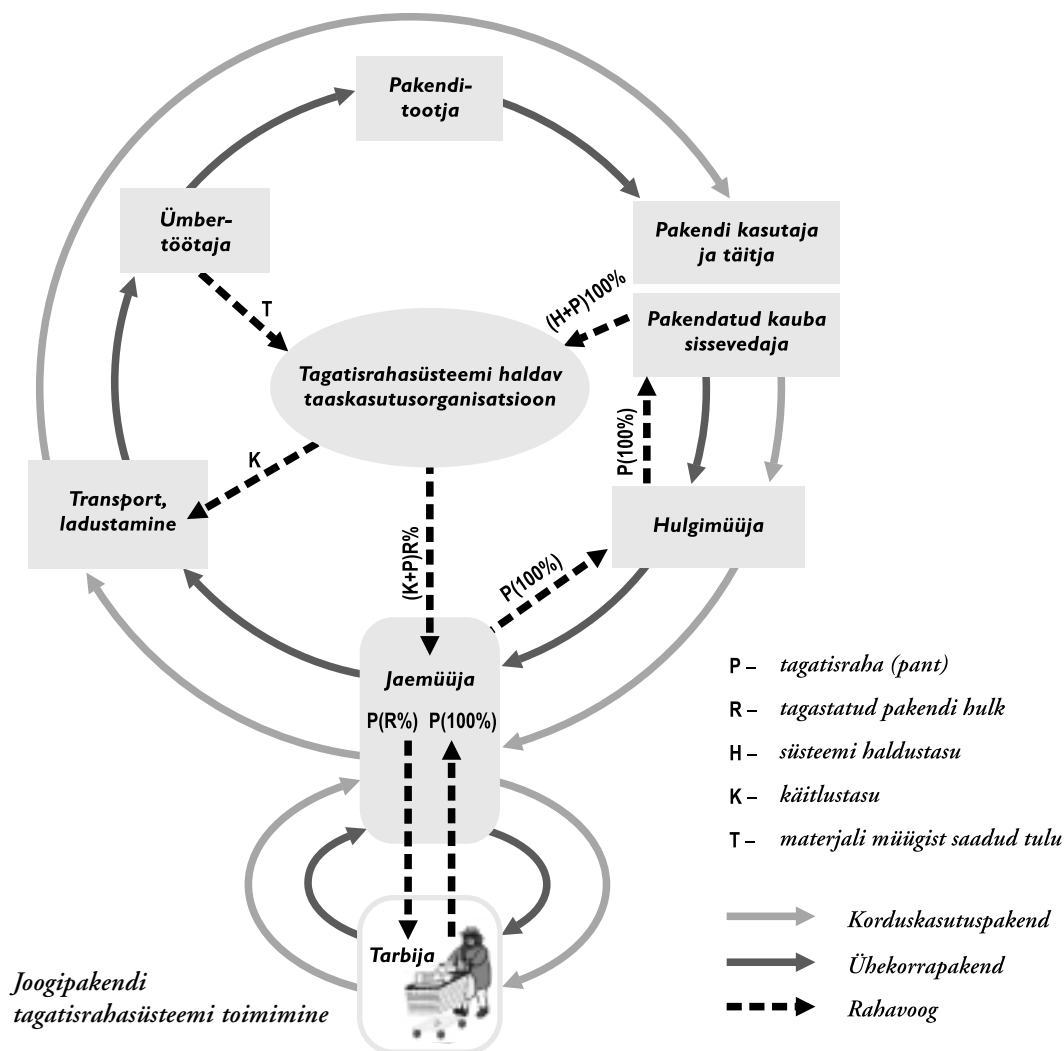
Tagatistasüsteem toimib rahalise stiimuli alusel. Pakendatud kauba hinnale lisatakse pakendit väärtustav tasu (pant), mis tagastatakse ostjale pakendi tagastamisel müügikohta. Tagatistas alusel toimiva pakendikogumissüsteemi rakendamine ei piirdu ainult kaubale teatud summa lisamisega. Tihti on arvatud, et siiani Eestis toiminud taarapunktidel põhinev joogipakendite kokkuostuskeem ongi tagatistasüsteem. Hoolimata sellest, et pakendite eest makstakse, pole nimetatud kogumissüsteemi näol tegemist tagatistasüsteemiga. See on nn osta-müü-süsteem, mis võimaldab teistel osalistel pakendeid kokku osta, neid ise kasutada või edasi müüa. Samuti pole pakenditele kehtestatud ühtset tagatistas, vaid selle määrab pakendi tagasiostja.

Tagatistasüsteemi puhul on tähtis, et pakendiahelas (pakendaja—kaubandus—tarbija—kaubandus—pakendaja) liikudes jääks pakend pakendaja (pakendikasutaja) omandusse. Sellest tulenevalt ei arvestata pakendi maksumust kauba käibemaksuga maksustatava väärtuse hulka.

Pakendiettevõtja peab tagama, et kehtestatud tagatistas oleks lisatud pakendatud kauba hinnale kogu müügitsükli kestel ja tagasiarveldused tuleb teha iga tagastamistehingu käigus.

Tagatistas määrab keskkonnaminister ja selle suurus ei saa olla väiksem kui 0,5 krooni. Tagatistas peab olema sedavõrd suur, et stimuleeriks ostjat pakendit tagastama. Teisalt ei tohi tagatistas olla kauba jaemüügihinnaga võrreldes liiga suur. Liiga suur tagatistas hakkaks müüki pärssima.

Tagatistasüsteemi kuuluval pakendil või etiketil peab olema sellekohane märgistus – pakendile peab olema kantud tagatistas (pandi) suurus. Kui pakendil, millele on kehtestatud tagatistas, puudub tagatistas

suuruse märgistus või see ei ole pakendil selgelt nähtav ja loetav, siis selle pakendi eest tagatisraha ei tagastata.

Tagatisraha alusel toimivat pakendikogumis- ja taaskasutussüsteemi korraldab ja selle toimimist haldab pakendiettevõtete (eelkõige joogitootjate ja jookide maaletootjate) moodustatud **taaskasutusorganisatsioon**, kes võtab temaga lepingu sõlminud ettevõtetelt üle tagatisraha alla minevate pakendite kogumis- ja taaskasutuskohustused. Taaskasutusorganisatsioon korraldab ja koordineerib tagatisrahasüsteemi toimimist (logistika, lepingud poolte vahel jms) ning finantseerimist (haldamistasude kogumine, raha/pandivoogude haldamine, lepingupooltele maksmine, auditeerimine jms). Tagatisrahasüsteemi haldav organisatsioon sõlmib tavaliselt lepingud kaubandusettevõtetega pakendi ja tagasivõtukulude tasaarvelduseks ning jäätmekäitlejatega kogutud pakendimaterjali veoks ja ümbertöötamiseks. Sarnaselt segapakendi kogumissüsteemi haldava taaskasutusorganisatsiooniga suhtleb ka tagatisrahaorganisatsioon ametkondadega, kogub ettevõtetelt pakendialast informatsiooni ja esitab vajalikud aruanded. Peale selle teavitab taaskasutusorganisatsioon elanikkonda kogumissüsteemi toimimisest ja koordineerib oma tegevust kohaliku omavalitsusorganiga.

Pakendatud kauba müüjal (kaubandusel) on tagatisrahasüsteemis oluline osa. Vastavalt pakendiseadusele peab kaubandusettevõtte müügikohas või selle vahetus läheduses selleks ettenähtud kohas tarbijalt tagasi võtma pakendi, millele on kehtestatud tagatisraha. See nõue ei tähenda, et ostetud joogipudeli saab tagastada ainult samasse müügikoha, kust see osteti. Kaubandus peab tagasi võtma kõik tagatisraha alla kuuluvad joogipakendid, mille tüüp, kuju ja suurus on vastav selles müügikohas müüdava kauba pakendile. Tagastatud pakendi eest peab pakendatud kauba müüja maksuma tarbijale

tagasi pandi ning vajaduse korral kogutud pakendi ladustama. Pakendite tagasivõtu ja hoidmise ning kulude kompenseerimise ja pandi tasaarveldamise konkreetsed tingimused lepatakse kokku taaskasutusorganisatsiooniga.

Tagatisrahasüsteemi finantseerimine

Joogitootjad ja -maaletoojad maksavad tagatisrahasüsteemi haldavale organisatsioonile tagatisraha, mis vastab nende poolt turustatud joogipakendite kogusele, ning tavaliselt ka kindlaksmääratud haldamis- ehk teenustasu.

Hulгимüüjad maksavad peale kauba hinna joogitootjatele ka tagatisraha. Jaemüüjad omakorda maksavad tagatisraha hulгимüüjatele ning nõuavad selle sisse tarbijatelt.

Jaemüüjad peavad tagasi võtma pakendid, millele on kehtestatud tagatisraha ning mille liik, kuju ja suurus ning neisse pakitud kaubaliigid vastavad nende poolt väljastatud kauba sortimendile. Tarbijale tuleb pakendi tagastamisel tagasi maksta tagatisraha. Tagatisraha ning tagasivõetud pakendi või pakendijäätmete käitluskulud (kogumine ja ladustamine) katab üldjuhul kokkuleppehindade alusel tagatisrahasüsteemi haldav organisatsioon, korduskasutuspakendi puhul mõnikord ka otse pakendit kasutav ettevõtte. Jaemüüja makstud tagatisraha ja tema poolt pakendi tagastamisel makstud summa tasaarvestuse teeb tavaliselt samuti tagatisrahaorganisatsioon. Juhul kui investeeritakse kogumisvahenditesse, näiteks taaraautomaatidesse, katab tehtud kulutuse harilikult samuti tagatisraha haldav organisatsioon. Ühekorrapakendi kogumisel katab organisatsioon ka kogutud pakendimaterjali veo- ja ladustuskulud ning vajaduse korral ka taaskasutuskulud. Tulu saadakse kogutud pakendimaterjali müügist. Süsteemi tuluna võib vaadelda ka tagastamata panti, kuna harilikult ei tagasta tarbija kõiki pakendeid.

Mõisted

Käesolevad mõisted ja definitsioonid tuginevad Eesti ja Euroopa Liidu jäätme- ja pakendijäätmealastele õigusaktidele ning Euroopa standardile EN 13193.

Korduskasutuspakend (*reusable packaging, refillable packaging*) – pakend või pakendikomponent, mis on mõeldud ja kavandatud läbima oma olemusringi jooksul korduskasutussüsteemis vähemalt mitu käiku või ringi, sõltuvalt pakendi kasutusotstarbest, -võimalusest ja -kõlblikkusest (vt ka *pakendi korduskasutus, ühekorrapakend*).

Majandustegevuses osaleja (*economic operator*) – pakendiettevõtja, pakenditootja, isik, kes tarnib, toodab või töötleb pakendimaterjali, pakendiettevõtjate moodustatud taaskasutusorganisatsiooni, pakendijäätmekäitleja ning haldusorgan (vt ka *pakendiettevõtja*).

Müügipakend (*sales packaging, primary packaging*) ehk esmane pakend – lõppkasutajale või tarbijale müügikohas ülevandamiseks ettenähtud müügiühiku osa (vt ka *rühmapakend, veopakend*).

Olmejäätmed (*municipal waste*) – kodumajapidamises ning kaubanduses, teeninduses või mujal tekkinud oma koostise ja omaduste poolest samalaadsed jäätmed. Olmejäätmetes võib sisalduda nii tava- kui ka ohtlikke jäätmeid.

Pakend (*packaging*) – mis tahes materjalist valmistatud toode, mida kasutatakse kauba, toormest kuni valmiskaubani, hoidmiseks, kaitsmiseks, käsitsemiseks, kätetoimetamiseks ja esitlemiseks kogu olemusringi vältel tootjast tarbijani. Pakendiks loetakse ka samal eesmärgil kasutatavad ühekorratooted.

Pakendiettevõtja (*producer*) – isik, kes majandus- või kutsetegevuse raames pakendab kaupa, veab sisse või müüb pakendatud kaupa. (vt ka *majandustegevuses osaleja*).

Pakendijäätmed (*packaging waste*) – mis tahes pakend või pakendimaterjal, mille valdaja on ära visanud või kavatseb seda teha või on kohustatud seda tegema, välja arvatud tootmisjäätgid.

Pakendijäätmete energiakasutus (*energy recovery*) – põletuskõlbliku pakendimaterjali kasutamine energia tootmiseks pakendijäätmete otsesel põletamisel eraldi või koos muude jäätmetega, kasutades ära tekkinud soojuse.

Pakendijäätmetekitaja (*packaging waste producer*) – isik, kelle tegevuse käigus tekivad pakendijäätmed või kelle sihipärase tegevuse tulemusel jäätmete olemus või koostis muutub.

Pakendi ja pakendijäätmete vältimine (*prevention*) – koguse ja ohtlikkuse vähendamine keskkonnahoidlike toodete ja tehnoloogiate kaudu, pakendites ja pakendijäätmetes sisalduvate materjalide ja ainete osas kogu pakendi olemusringi jooksul, alates pakendimaterjali ja pakendi valmistamisest kuni pakendi või selle käitlemise jääkide lõpliku kõrvaldamiseni.

Pakendijäätmete kõrvaldamine (*disposal*) – pakendijäätmete keskkonda viimiseks või selle ettevalmistamiseks tehtav toiming.

Pakendijäätmete käitlemine (*packaging waste management*) – pakendijäätmete kogumine, vedu, taaskasutamine ja kõrvaldamine.

Pakendijäätmete ringlussevõtt (*recycling*) – pakendijäätmetes sisalduva materjali töötlemine tootmisprotsessis, selleks et kasutada materjali kas esialgsel või muul otstarbel, kaasa arvatud bioloogiline ringlussevõtt, kuid välja arvatud energiakasutus (vt ka *bioloogiline ringlussevõtt*).

Pakendijäätmete taaskasutus (*recovery*) – jäätmekäitlustoiming, millega pakendijäätmed või neis sisalduv aine või materjal võetakse kasutusele toodete valmistamisel, töö tegemisel või energia tootmisel, või seda ettevalmistav tegevus. Pakendijäätmete taaskasutamine toimub pakendijäätmete ringlussevõttuna või energiakasutusena.

Pakendi korduskasutus (*reuse*) – mis tahes toiming, mille käigus pakend, mis on mõeldud ja kavandatud läbima oma olemusringi jooksul korduskasutussüsteemis vähemalt mitu käiku või ringi, täidetakse uuesti või kasutatakse pakendit algselt mõeldud otstarbeks, tehes seda turul leiduvate ning pakendi uuesti täitmist võimaldavate abitoodete abil või ilma selliste abitoodeteta. Selline korduvalt kasutatud pakend muutub pakendijäätmeks, kui pakend ei kuulu enam korduskasutusele.

Rühmapakend (*grouped packaging, secondary packaging*) ehk teisene pakend – pakend, mis on mõeldud teatud hulga müügiühikute rühmitamiseks müügikohas, sõltumata sellest, kas pakend müüakse koos kaubaga lõppkasutajale või tarbijale või kasutatakse seda vaid kauba käsitsemise lihtsustamiseks, kauba kaitsmiseks või esitlemiseks, kusjuures rühmapakendit on võimalik eemaldada toote omadusi muutmata (vt ka *müügipakend, veopakend*).

Taaskasutusorganisatsioon (*recovery organisation*) – pakendiettevõtete poolt asutatud organisatsioon, kellele pakendiettevõtjad saavad üle anda oma kaupade pakendi kogumis- ning tagasivõtu- ja taaskasutuskohustused (sh andmete esitamine pakendiregistrile).

Tagatisraha, pant (*packaging deposit*) – pakendatud kauba hinna sisse kuuluv pakendit väärtustav tasu ühe pakendi eest, mis tagastatakse tarbijale pakendi tagastamisel müügikohta või kogumispunkti.

Veopakend (*transport packaging, tertiary packaging*) ehk tertsiaarpakend – pakend, mis on mõeldud kas ühe kaubaühiku või nende rühma käsitsemiseks ja veoks eesmärgiga hoida ära füüsilisi kahjustusi nende veol. Veopakendiks ei loeta maantee-, raudtee-, mere- ja õhukonteinereid (vt ka *müügipakend, rühmapakend*).

Ühekorrapakend (*one-way packaging*) – üksnes ühekordseks kasutamiseks mõeldud pakend (vt ka *korduskasutus-pakend*).

Korduma kippuvad küsimused

Kes on pakendiettevõtja?

Pakendiettevõtja on isik/ettevõtte, kes majandus- või kutsetegevuse raames pakendab kaupa, veab sisse või müüb pakendatud kaupa (vt ka ptk 4)

Kes on kohustatud pidama pakendialast arvestust ja esitama seda regulaarselt pakendiregistrisse?

Kõik ettevõtjad, kes toodavad pakendit, veavad sisse või välja tühja või täidetud pakendit, pakendavad Eesti turu jaoks või veavad sisse pakendatud kaupa, samuti pakendijäätmekäitlejad peavad pidama oma pakendialase tegevuse kohta pakendimaterjali liikide kaupa regulaarset arvestust ja esitama seda riiklikusse pakendiregistrisse üks kord aastas hiljemalt 15. veebruariks (vt ka ptk 3).

Millisel juhul rakendatakse pakendi ja pakendijäätmete tagasivõtu- ja taaskasutuskohustust, tagatisraha ning pakendiaktsiisi?

Pakendiseadusest ja pakendiaktsiisi seadusest tulenevad tagasivõtu- ja taaskasutuskohustused kehtivad ainult Eesti turule lastud pakendile ehk siis Eestis täidetud pakendile ning teistest Euroopa Liidu liikmesriigist soetatud ja imporditud pakendile, kui see müüakse, vahetatakse, võõrandatakse tasuta või võetakse omatarbeks kasutusse Eestis. Juhul kui pakendatud kaup eksporditakse või viiakse väljapoole Eestit, kehtivad sellele pakendile sihtriigi vastavate õigusaktide nõuded.

Kuidas korraldada oma pakendi ja pakendijäätmete tagasivõttu ja taaskasutamist?

Pakendiettevõtjal on pakendiseadusest ja pakendiaktsiisi seadusest tulenevate tagasivõtu- ja taaskasutuskohustuste täitmiseks kaks võimalust: kas koguda oma pakendeid ja pakendijäätmeid ise või anda oma kohustused üle taaskasutusorganisatsioonile. Pakendiseadus ei näe enam ette varem ettevõtete poolt kasutatud võimalust sõlmida otselepingud jäätmekäitlejatega oma pakendijäätmete kogumiseks ja taaskasutamiseks. Pakendiettevõtja võib oma tagasivõtu- ja taaskasutuskohustused üle anda ainult taaskasutusorganisatsioonile (vt ka ptk 4.2).

Mis on taaskasutusorganisatsioon?

Taaskasutusorganisatsioon pakendiettevõtete või nende moodustatud juriidiliste isikute poolt asutatud organisatsioon, kes haldab pakendi ja pakendijäätmete kogumis- ja taaskasutussüsteemi ning kellele ettevõtted saavad üle anda oma tagasivõtu- ja taaskasutuskohustused. Taaskasutusorganisatsioon peab olema keskkonnaministri poolt akrediteeritud (vt ka ptk 4 ja 6).

